

CEVROINSTITUT

[vysoká škola]

10.

NÁSTROJE VNĚJŠÍ KONTROLY BEZPEČNOSTNÍCH SBORŮ

ivan.bilek@email.cz

ivan.bilek@vsci.cz

PŘEDPISY K VNĚJŠÍ KONTROLE BS

- Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 143/1988 Sb., o Úmluvě proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání
- sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících, ve znění pozdějších změn a doplňků
- zákon č. 166/1993 Sb., o Nejvyšším kontrolním úřadu, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 153/1994 Sb., o zpravodajských službách České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 154/1994 Sb., o Bezpečnostní informační službě, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 349/1999 Sb., o Veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů
- zákon o č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 17/2012 Sb., o Celní správě České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 255/2012 Sb., o kontrole (kontrolní řád), ve znění pozdějších předpisů
- zákon 181/2014 Sb., o kybernetické bezpečnosti a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

KONTROLNÍ ŘÁD

- Zákon č. 255/2012 Sb., o kontrole (kontrolní řád), ve znění podějších předpisů
 - obecný předpis v oblasti kontroly v České republice, účinnost od 1. 1. 2014
- stanovuje procesní pravidla pro orgány exekutivy, provádějícími kontrolu z ministerstev a resortních správních úřadů
- zvláštní právní předpis obsahující ustanovení, která jsou v poměru *lex specialis* k obecným právním normám
- zákon o kontrole se vůči nim aplikuje subsidiárně, aniž by bylo třeba výslovného odkazu ve zvláštním právním předpise na zákon o kontrole
 - na činnost Nejvyššího kontrolního úřadu se kontrolní řád nepoužije
 - na kontrolu činnosti GIBS, PČR a zpravodajských služeb se kontrolní řád nepoužije
 - na kontrolní činnost GIBS a PČR se kontrolní řád nepoužije

NEJVYŠŠÍ KONTROLNÍ ÚŘAD

- Zákon č. 166/1993 Sb., o Nejvyšším kontrolním úřadu, ve znění pozdějších předpisů
- Úřad vykonává kontrolu u organizačních složek státu
 - hospodaření se státním majetkem a finančními prostředky
 - státního závěrečného účtu
 - plnění státního rozpočtu
 - hospodaření s prostředky, poskytnutými České republice ze zahraničí, a s prostředky, za něž převzal stát záruky
 - vydávání a umořování státních cenných papírů
 - zadávání státních zakázek
- Při kontrole Úřad prověřuje, zda kontrolované činnosti jsou v souladu s právními předpisy, přezkoumává jejich věcnou a formální správnost a posuzuje, zda jsou účelné, hospodárné a efektivní

NÁRODNÍ BEZPEČNOSTNÍ ÚŘAD

- Zákon č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti, ve znění pozdějších předpisů
- zákon stanoví zásady pro stanovení informací jako informací utajovaných, podmínky pro přístup k nim a další požadavky na jejich ochranu, zásady pro stanovení citlivých činností a podmínky pro jejich výkon a s tím spojený výkon státní správy
- státním dozorem v oblasti ochrany utajovaných informací a bezpečnostní způsobilosti je dozor nad tím, jak orgány státu, právnické osoby, podnikající fyzické osoby a fyzické osoby dodržují právní předpisy v této oblasti
 - při výkonu státního dozoru se postupuje přiměřeně podle zákona upravujícího kontrolu
 - státnímu dozoru nepodléhá činnost zpravodajských služeb

ÚŘAD PRO OCHRANU OSOBNÍCH ÚDAJŮ

- Zákon o č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- zákon se vztahuje na osobní údaje, které zpracovávají státní orgány, ať k němu dochází automatizovaně či jinými prostředky
- úřad je ústředním správním úřadem pro oblast ochrany osobních údajů
 - vykonává působnost dozorového úřadu pro oblast ochrany osobních údajů vyplývající z mezinárodních smluv, které jsou součástí právního řádu
 - provádí dozor nad dodržováním povinností stanovených zákonem při zpracování osobních údajů
 - vede registr zpracování osobních údajů
 - přijímá podněty a stížnosti na porušení povinností stanovených zákonem při zpracování osobních údajů a informuje o jejich vyřízení

PARLAMENTNÍ KONTROLA BEZP. SBORŮ

- Zákon č. 90/1995 Sb., o jednacím řádu Poslanecké sněmovny, ve znění pozdějších předpisů
- sněmovna může ze svých poslanců a dalších osob, které nejsou poslanci, zřizovat stálé nebo dočasné komise a stanovit jim v rámci své působnosti úkoly
- stálé komise:
 - pro kontrolu činnosti Bezpečnostní informační služby
 - pro kontrolu činnosti Generální inspekce bezpečnostních sborů
 - Pro kontrolu činnosti Úřadu pro zahraniční styky a informace
 - pro kontrolu použití odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, použití sledování osob a věcí a rušení provozu elektronických komunikací
- jsou zřizovány zvláštními zákony a tvořené pouze poslanci
- sněmovna může zřídit pro vyšetření věci veřejného zájmu vyšetřovací komisi
 - charakter oprávnění podobný orgánu činném v trestním řízení
 - bez rozhodovacích a výkonných pravomocí
 - závěry vyšetřovací komise musí schválit plénum Poslanecké sněmovny
- bezpečnostní sbory lze kontrolovat i standardními politickými nástroji, např. interpelacemi na příslušného člena vlády nebo premiéra

VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV

- Zákon č. 349/1999 Sb., o Veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů
- ochránce působí k ochraně osob před jednáním úřadů a dalších institucí uvedených v tomto zákoně, pokud je v rozporu s právem, neodpovídá principům demokratického právního státu a dobré správy, jakož i před jejich nečinností, a tím přispívá k ochraně základních práv a svobod
- zjistí-li ochránce šetřením porušení právních předpisů, vyzve úřad, aby se k jeho zjištění ve lhůtě 30 dnů vyjádřil
- ochránce přispívá k prosazování práva na rovné zacházení se všemi osobami bez ohledu na jejich rasu nebo etnický původ, národnost, pohlaví, sexuální orientaci, věk, zdravotní postižení, náboženské vyznání, víru nebo světový názor

INSTITUCE EVROPSKÉ UNIE

- Kontrolní orgány zřízené na základě mezinárodní smlouvy o přistoupení České republiky k Evropským společenstvím
 - v oblasti čerpání strukturálních fondů
 - v dodržování standardů regulativních aktů
 - v dalších oblastech, které jsou upraveny mezinárodní smlouvou
- např. Evropský účetní dvůr (ECA) prověřuje osoby a organizace, které s prostředky EU hospodaří
- Evropský úřad pro boj proti podvodům (OLAF) chrání finanční zájmy EU vyšetřováním podvodů, korupce a dalších nezákonných činností apod.

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA

- ESLP zřízen roku 1959 k projednávání porušení Úmluvy o ochraně lidských práv základních svobod, má sídlo ve Štrasburku, v ČR ratifikována v roce 1992
 - stížnost na porušení Úmluvy může k ESLP podat buď některý smluvní stát nebo jednotlivci, skupiny jednotlivců či nevládní organizace
 - musí být vyčerpány všechny vnitrostátní opravné prostředky
 - stížnost musí být podána do šesti měsíců od konečného vnitrostátního rozhodnutí
 - nesmí jít o anonymní stížnost musí jít o věc novou, která nebyla už ESLP projednána
- rozhodnutí ESLP nemůže zvrátit rozhodnutí národní justice ani danému státu nemůže nařídit, aby změnil svou legislativu
- může pouze konstatovat, že daný stát porušil při posuzování dané kauzy konkrétní lidská práva a nařídit státu zaplacení odškodnění stěžovateli a soudní výlohy

VÝBOR PROTI MUČENÍ A JINÉMU KRUTÉMU, NELIDSKÉMU ČI PONIŽUJÍCÍMU ZACHÁZENÍ NEBO TRESTÁNÍ

- Úmluva OSN z roku 1984, v ČR ratifikována Vyhláškou MZV č. 143/1988 Sb.
- vlastní kontrolní mechanismus - *Výbor proti mučení (CPT)*
 - každé čtyři roky hodnotí praktické uplatňování úmluvy v signatářských státech
 - vydává doporučení, která by smluvní státy měly naplňovat
- CPT organizuje návštěvy zařízení, kde jsou umístěné osoby zbavené svobody a kontroluje, jak se s nimi zachází
 - mezi tato místa patří věznice, nápravná zařízení pro mladistvé, policejní stanice, záchytná střediska pro přistěhovalce, psychiatrické léčebny, ústavy sociální péče atd.
 - delegace CPT mají do detenčních zařízení neomezený přístup a taktéž neomezené právo se v nich pohybovat
 - s osobami zbavenými svobody mohou hovořit v soukromí a mohou svobodně komunikovat s kýmkoli, kdo může poskytnout informace
- jedná se o doporučení, avšak vlády členských států jsou povinny se jimi řídit

GENERÁLNÍ INSPEKCE BEZPEČNOSTNÍCH SBORŮ

KONTROLNÍ SUBJEKT

Úkolem inspekce dále je

- u osob z PČR, VS ČR, CS ČR a GIBS provádět zkoušku spolehlivosti
- sledování a vyhodnocování informací o protiprávní činnosti příslušníků PČR, VS ČR a CS ČR
- navrhopat opatření pro předcházení protiprávní činnosti
- vydávat metodická doporučení pro činnost jednotlivých bezpečnostních sborů

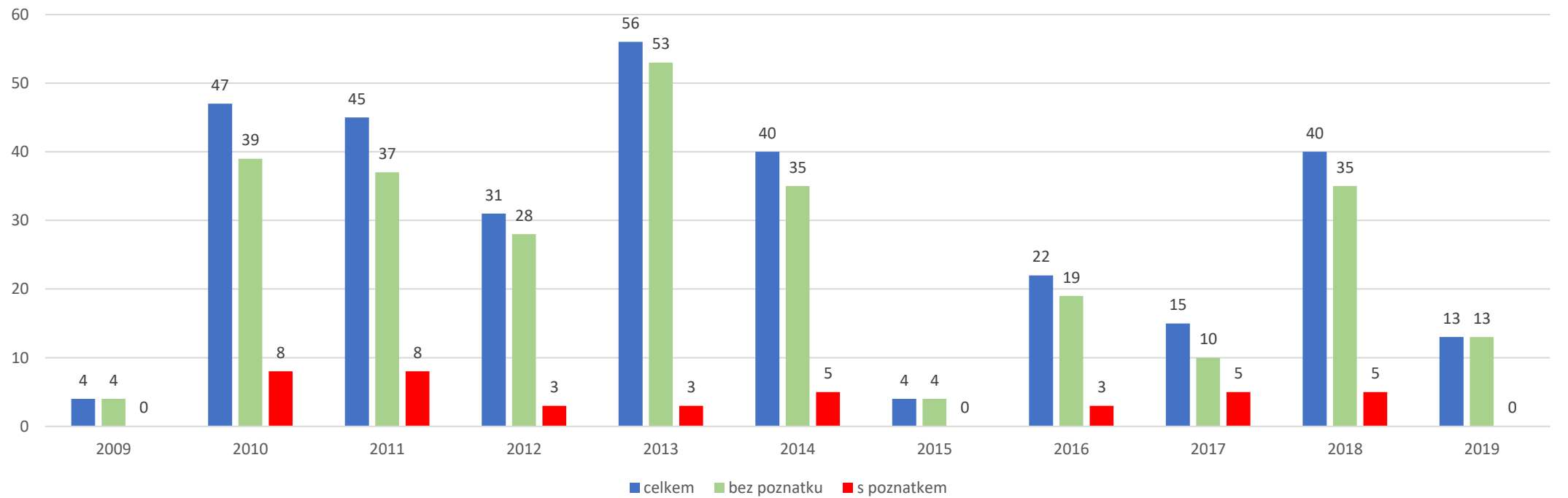
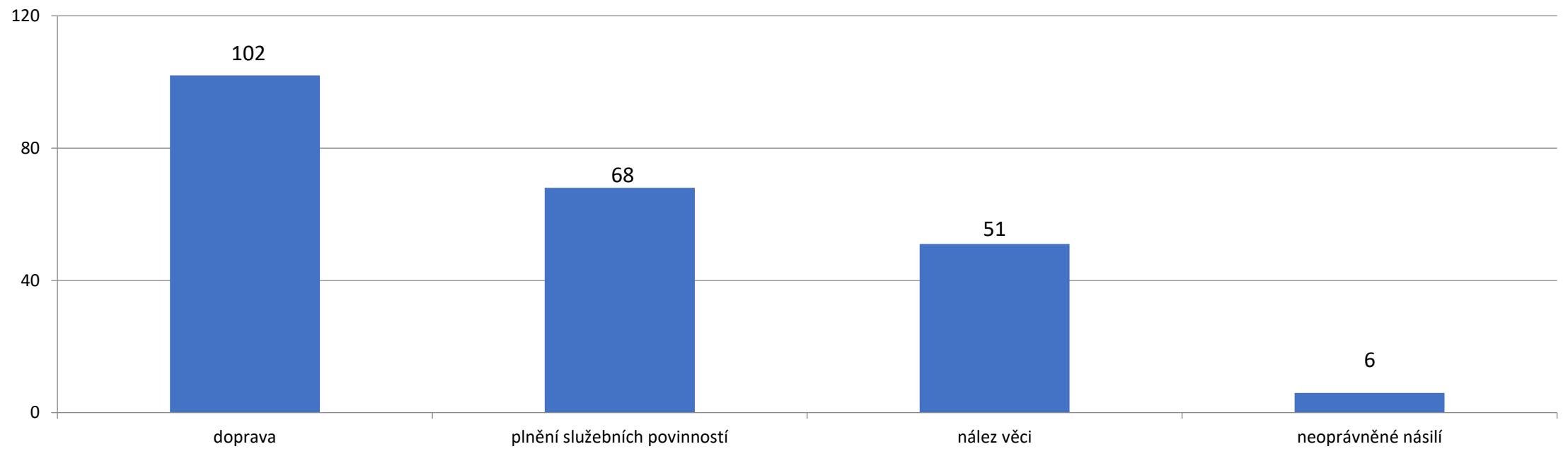
GENERÁLNÍ INSPEKCE BEZPEČNOSTNÍCH SBORŮ

KONTROLOVANÝ SUBJEKT

- Kontrolu činnosti GIBS, včetně kontroly použití odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu a použití sledování osob a věcí podle trestního řádu vykonává Poslanecká sněmovna, která k tomu účelu zřizuje kontrolní orgán
- Stálá komise pro kontrolu činnosti GIBS se skládá pouze z poslanců
 - provádí kontrolu v organizačních částech GIBS
 - podmínkou zahájení kontroly je vyrozumění předsedy vlády o této kontrole
 - ředitel předkládá nejméně dvakrát ročně zprávu o použití podpůrných operativně pátracích prostředků a dále též na jeho žádost informace o jejich použití
 - tím není dotčeno právo kontrolního orgánu požadovat informace a účast na jednání kontrolního orgánu od jiných osob.
- Ředitel předkládá vládě, výboru Poslanecké sněmovny příslušnému ve věcech bezpečnosti a kontrolní komisi jednou ročně zprávu o činnosti GIBS a analýzu použití úkonů odposlechu a sledování
- Na postup podle tohoto ustanovení se kontrolní řád nepoužije

ZKOUŠKA SPOLEHLIVOSTI

- Cílem je předcházení, zamezování a odhalování protiprávního jednání příslušníků a zaměstnanců bezpečnostních sborů
- testuje odolnost vůči protiprávnímu jednání při řešení běžné situace
- provádí určené specializované pracoviště GIBS, lze využít i jiné osoby, např. vězně nebo cizince
- inspektor má oprávnění sdělovat nepravdivé údaje
- lze se dopustit jednání, naplňujícího znaky přestupku či jiného správního deliktu, nikoliv ale trestného činu
- nesmí se bezprostředně ohrozit nebo poškodit majetek, zdraví osob, omezit osobní svoboda a lidská důstojnost
- dokumentace se pořizuje obrazovým a zvukovým záznamem
- při zjištění protiprávního jednání je informován zaměstnavatel
- jednou za půl roku jsou příslušnému bezpečnostnímu sboru předána jména osob, vůči kterým byla zkouška provedena a které se při ní protiprávního jednání nedopustily

ZKOUŠKY SPOLEHLIVOSTI

Předložen 1. výstupní materiál do vlády:

- usnesení vlády ČR ze dne 9. července 2014 č. 541 k Vyhodnocení využití nástroje „zkoušky spolehlivosti“ s návrhem na případné rozšíření na další osoby působící v orgánech veřejné moci
- vláda vzala na vědomí a uložila:
 - řediteli Generální inspekce bezpečnostních sborů nadále sledovat a vyhodnocovat institut „zkoušek spolehlivosti“ pro navazující analytickou práci a pro případné rozšíření zkoušek na další osoby a vládě do 30. června 2016 předložit vyhodnocující analýzu,
 - členům vlády a vedoucím ostatních ústředních správních úřadů poskytnout řediteli Generální inspekce bezpečnostních sborů součinnost při plnění uvedeného úkolu

ZKOUŠKY SPOLEHLIVOSTI

Předložen 2. výstupní materiál do vlády:

- usnesení ze dne 12. října 2016 č. 895 k Vyhodnocení využití nástroje „zkoušky spolehlivosti“ s návrhem na případné rozšíření na další osoby působící v orgánech veřejné moci
- vláda vzala na vědomí a uložila:
 - řediteli Generální inspekce bezpečnostních sborů nadále sledovat a vyhodnocovat institut „zkoušek spolehlivosti“ pro navazující analytickou práci a pro případné rozšíření zkoušek na další osoby a vládě do června 2021 předložit vyhodnocující analýzu
 - zakomponovat potřebných tabulkových míst do návrhu systemizace a zvýšení finančních prostředků do návrhů rozpočtových kapitol rok 2017 a následující léta
 - členům vlády poskytnout řediteli GIBS součinnost při plnění úkolů

ZKOUŠKY SPOLEHLIVOSTI

Předložen 3. výstupní materiál do vlády:

- usnesení ze dne 26. července 2021 č. 681 k Posouzení zkoušek spolehlivosti Generální inspekcí bezpečnostních sborů
- vláda vzala na vědomí a uložila:
 - řediteli Generální inspekce bezpečnostních sborů předložit vládě materiál s názvem Posouzení zkoušek spolehlivosti Generální inspekcí bezpečnostních sborů a to do 30. června 2026
 - předsedovi vlády, členům vlády a vedoucím ostatních ústředních orgánů státní správy poskytnout součinnost při plnění uvedeného úkolu

SLEDOVANÉ PROBLEMATIKY PROTIPRÁVNÍHO JEDNÁNÍ

- Určitým typům protiprávního jednání v bezpečnostních sborech GIBS věnuje zvýšenou pozornost a soustředí se na příčiny, které k jejich spáchání vedly a na okolnosti, které je v bezpečnostních sborech doprovázejí
- v souvislosti s plněním úkolů bezpečnostních sborů jsou tyto problematiky protiprávního jednání vnímány jako bezpečnostní riziko
- jsou hlavním předmětem preventivně výchovné, vzdělávací a metodické činnosti GIBS
 - problematika korupčního jednání
 - delikvence v oblasti extremismu, omamných a psychotropních látek a domácího násilí
 - úniky informací
 - podezření na mučení a jiné nelidské a kruté zacházení

PREVENTIVNÍ UPOZORNĚNÍ A METODICKÉ DOPORUČENÍ

- Pokud z vyhodnocení protiprávní činnosti vyplývá závěr, že se nejedná pouze o selhání jednotlivce, ale mohlo dojít k selhání kontroly, systému řízení, nebo o nedokonalou organizační strukturu
 - opatření, která působí preventivně a v maximálním možném rozsahu omezují nebo znemožňují další páchání protiprávní jednání
- Vydávání metodických doporučení pro činnost jednotlivých bezpečnostních sborů se na rozdíl od preventivních upozornění nesoustředí pouze na konkrétní případ, ale komplexně řeší ucelenou problematiku
 - je zřízena *Metodická rada pro bezpečnostní sbory*, jejíž členové navrhnou vhodná aktuální témata pro zpracování

POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY

KONTROLNÍ SUBJEKT

- Policie při plnění svých úkolů spolupracuje s ozbrojenými silami, bezpečnostními sbory a dalšími orgány veřejné správy, jakož i s právníckými a fyzickými osobami
- v rámci spolupráce policie zejména upozorňuje orgány a osoby na skutečnosti, které se dotýkají jejich činnosti a mohou vést k ohrožení nebo porušení vnitřního pořádku a bezpečnosti
- Policie spolupracuje s právníckými a fyzickými osobami
 - vykonávajícími činnost v oblasti
 - prevence kriminality a sociálně patologických jevů
 - vzdělávacích aktivit na úseku vnitřního pořádku a bezpečnosti
 - poskytování podpory, péče a pomoci obětem trestných činů
 - zmírňování následků trestných činů
 - prevence a řešení následků krizových situací a mimořádných událostí na úseku vnitřního pořádku a bezpečnosti
 - pracujícími s pachateli trestných činů a osobami se sociálně patologickým nebo obdobným rizikovým způsobem chování, nebo
 - vykonávajícími jinou činnost ve prospěch zajištění vnitřního pořádku a bezpečnosti

POLICIE ČR – KONTROLOVANÝ SUBJEKT

- Kontrolu použití odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu a použití sledování osob a věcí podle jiného právního předpisu a rušení provozu elektronických komunikací vykonává Poslanecká sněmovna, která k tomu účelu zřizuje kontrolní orgán
 - Stálá komise pro kontrolu použití odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, použití sledování osob a věcí a rušení provozu elektronických komunikací se skládá pouze z poslanců
 - kontrolu provádí kontrolní komise v příslušných útvech PČR po předchozím vyrozumění ministra vnitra
 - ministr vnitra předkládá kontrolnímu komisi nejméně dvakrát ročně zprávu o použití prostředků a dále též na jeho žádost informace o použití těchto prostředků
 - tím není dotčeno právo kontrolní komise požadovat informace a účast na jednání od jiných osob
 - ministr vnitra předkládá vládě, příslušnému výboru Poslanecké sněmovny a kontrolní komisi jednou ročně analýzu použití úkonů
- Na postup podle tohoto ustanovení se kontrolní řád nepoužije

CELNÍ SPRÁVA ČESKÉ REPUBLIKY

KONTROLNÍ SUBJEKT

- § 12/2d) trestního řádu
 - policejními orgány se rozumějí
 - pověřené celní orgány v řízení o trestných činech spáchaných porušením celních předpisů a předpisů o dovozu, vývozu nebo průvozu zboží, a to i v případech, kdy se jedná o trestné činy příslušníků ozbrojených sil nebo bezpečnostních sborů

CELNÍ SPRÁVA ČESKÉ REPUBLIKY

KONTROLOVANÝ SUBJEKT

- Kontrolu použití odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu a použití sledování osob a věcí podle jiného právního předpisu vykonává Poslanecká sněmovna, která k tomuto účelu zřizuje kontrolní orgán (totožný s kontrolním orgánem PČR):
 - Stálá komise pro kontrolu použití odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, použití sledování osob a věcí a rušení provozu elektronických komunikací
- Ministr financí předkládá kontrolnímu orgánu nejméně dvakrát ročně a dále na jeho žádost veškeré požadované informace o použití prostředků

KONTROLA ZPRAVODAJSKÝCH SLUŽEB

- Činnost ZS podléhá kontrole vlády a Parlamentu
 - rozsah a způsob kontroly zpravodajských služeb Parlamentem stanoví zvláštní zákon
 - zpravodajské služby uvedou v rámci zprávy o své činnosti údaj o počtu případů poskytnutí informací
 - působnost státních orgánů ke kontrole plnění úkolů hospodaření se státním majetkem a plnění státního rozpočtu podle zvláštních právních předpisů není ustanoveními tohoto zákona dotčena
 - jiná zvláštním zákonem stanovená kontrola může být v zařízeních zpravodajské služby vykonána jen se souhlasem jejího ředitele
- není-li zpravodajská služba schopna zajistit výkon kontroly ve své působnosti, je povinna umožnit výkon kontroly kontrolnímu orgánu. Může si však vyhradit zvláštní podmínky způsobu výkonu takové kontroly
- Poslanecká sněmovna je o činnosti ZS informována vládou prostřednictvím svého příslušného orgánu pro zpravodajské služby
- Od 1. ledna 2018 je uzákoněn Orgán nezávislé kontroly zpravodajských služeb ČR

KONTROLA ČINNOSTI BIS

- Kontrolu činnosti Bezpečnostní informační služby vykonává Poslanecká sněmovna, která k tomuto účelu zřizuje zvláštní kontrolní orgán
 - kontrolní orgán se skládá nejméně ze sedmi členů, tak aby byl zastoupeny politické subjekty PS
 - členem kontrolního orgánu může být pouze poslanec Poslanecké sněmovny
 - kontrolní řád se na kontrolu činnosti Bezpečnostní informační služby nepoužije
- Ředitel předkládá kontrolnímu orgánu
 - statut Bezpečnostní informační služby
 - návrh rozpočtu Bezpečnostní informační služby
 - písemná zadání úkolů uložených vládou nebo prezidentem republiky
 - podklady potřebné ke kontrole plnění rozpočtu Bezpečnostní informační služby
- Ředitel předkládá kontrolnímu orgánu na jeho požádání
 - zprávu o činnosti Bezpečnostní informační služby
 - zprávu o použití zpravodajských prostředků ve věcech, ve kterých svou činnost již ukončila
 - počet případů použití zpravodajské techniky
 - souhrnnou informaci obsahující zaměření a počet případů a věcí, v nichž je počet případů, ve kterých byla podána žádost o poskytnutí zprávy bankou nebo pobočkou zahraniční banky o záležitostech týkajících se klienta
 - zprávu o využívání žádostí o poskytnutí bankovní zprávy v ukončených případech

KONTROLA ČINNOSTI BIS

- Členové kontrolního orgánu mohou vstupovat v doprovodu ředitele nebo jím pověřeného příslušníka do objektů Bezpečnostní informační služby
- kontrolní orgán není oprávněn zasahovat do personálních pravomocí vedoucích pracovníků Bezpečnostní informační služby a nahrazovat jejich řídicí činnost
- má-li kontrolní orgán za to, že činnost Bezpečnostní informační služby nezákonně omezuje nebo poškozují práva a svobody občanů, je oprávněn požadovat od ředitele potřebné vysvětlení
- každé porušení zákona příslušníky, které kontrolní orgán zjistí při své činnosti, je povinen oznámit řediteli a nejvyššímu státnímu zástupci
- povinnost zachovávat mlčenlivost uložená členům kontrolního orgánu podle zákona se nevztahuje na případy, kdy kontrolní orgán podává oznámení o porušení zákona

KONTROLA ÚZSI

- ÚZSI podléhá kontrole vlády a parlamentu
- od 1. ledna 2018 je zřízena Stálá komise pro kontrolu činnosti ÚZSI Poslanecké sněmovny, podle zákonné úpravy musí mít lichý počet členů a musí být zastoupeny všechny politické subjekty zvolené do PS
- kontrolní oprávnění má obdobná jako Stálá komise pro kontrolu činnosti BIS

ORGÁN NEZÁVISLÉ KONTROLY ZS ČR

- Má vykonávat na základě podnětu některého ze zvláštních kontrolních orgánů kontrolu zákonnosti činnosti zpravodajské služby v oboru její působnosti na území ČR, včetně kontroly dodržování základních práv a svobod
- skládá se z 5 členů, kteří jsou na návrh vlády voleni Poslaneckou sněmovnou na dobu 5 let. Vláda nejméně dvojnásobný počet osob, než je počet obsazovaných míst v orgánu nezávislé kontroly. Nikdo nemůže být členem více než dvakrát za sebou. Funkce člena orgánu nezávislé kontroly je veřejnou funkcí.
- členem může být pouze státní občan ČR, starší 40 let, s právnickým VŠ vzděláním, s platným osvědčením pro stupeň utajení Přísně tajné.
- členem nemůže být ten, kdo byl v posledních 3 letech příslušníkem nebo zaměstnancem bezpečnostního sboru České republiky, vojákem z povolání nebo zaměstnancem ozbrojených sil České republiky.
- člen je při výkonu své funkce nezávislý a při svém rozhodování je vázán pouze právním řádem České republiky; je povinen svou funkci vykonávat nestranně, v mezích svého oprávnění a zdržet se při jejím výkonu všeho, co by mohlo ohrozit důvěru v jeho nestrannost, zejména se nesmí nechat ovlivnit zájmy politických stran nebo hnutí, veřejným míněním nebo sdělovacími prostředky.
- v čele orgánu nezávislé kontroly stojí jeho předseda, jehož funkční období trvá 1 rok.

ORGÁN NEZÁVISLÉ KONTROLY ZS ČR

- Při výkonu své kontrolní činnosti se ONK oprávněn požadovat od zpravodajské služby všechny potřebné informace o její činnosti, které souvisejí s prováděnou kontrolou.
- zpravodajská služba není povinna orgánu nezávislé kontroly předat informaci, která by mohla
 - zmařit účel probíhající akce s předchozím souhlasem předsedy vlády,
 - odhalit totožnost příslušníků zpravodajské služby
 - odhalit totožnost osob jednajících ve prospěch zpravodajské služby,
 - ohrozit jiné osoby, jejichž bezpečnost je v důležitém zájmu zpravodajské služby, nebo
 - porušit požadavky zpravodajské služby cizí moci na nepředání utajované informace třetí straně.
- má-li orgán nezávislé kontroly za to, že činnost zpravodajské služby protiprávně zasahuje do základních práv a svobod nebo porušuje zákon, je oprávněn vyžadovat od ředitele příslušné zpravodajské služby potřebná vysvětlení.
- ONK vypracuje na základě provedené kontroly činnosti zpravodajské služby písemnou zprávu, z níž bude zřejmé, zda v konkrétním případě bylo činností zpravodajské služby protiprávně zasaženo do základních práv a svobod nebo byl porušen zákon a jakým způsobem.
- písemnou zprávu zašle tomu ze zvláštních kontrolních orgánů, který dal orgánu nezávislé kontroly podnět ke kontrole zpravodajské služby, a dále též řediteli zpravodajské služby, jejíž činnost byla předmětem kontroly.

ORGÁN NEZÁVISLÉ KONTROLY ZS ČR

- Zjistí-li orgán nezávislé kontroly při prováděné kontrole, že činnost zpravodajské služby protiprávně zasahuje do základních práv a svobod nebo porušuje zákon, navrhne příslušnému řediteli zpravodajské služby, předsedovi vlády nebo příslušnému členu vlády, aby přijali opatření nezbytná k odstranění nedostatků.
- Každé podezření ze spáchání trestného činu příslušníkem zpravodajské služby, které orgán nezávislé kontroly zjistí při prováděné kontrole, je povinen oznámit nejvyššímu státnímu zástupci.
- Úkoly spojené s odborným, organizačním a technickým zabezpečením činnosti orgánu nezávislé kontroly plní jeho sekretariát zařazený v Kanceláři Poslanecké sněmovny.
- Orgán nezávislé kontroly podává zvláštním kontrolním orgánům jednou ročně zprávu o své činnosti.
- Orgán nezávislé kontroly dosud nebyl personálně naplněn a činnost nevykonává.

OBČANSKÁ KONTROLA - PODNĚTY

- Např. § 56 zákona o GIBS:
- Každý může upozornit inspekci na nedostatky v činnosti bezpečnostního sboru, na něž se vztahuje působnost inspekce, nebo skutečnost, že se příslušník nebo zaměstnanec dopustil jednání, které naplňuje znaky trestného činu, kázeňského přestupku nebo jiného správního deliktu
 - inspekce musí upozornění přijmout
 - do 30 dnů ode dne přijetí upozornění vyrozumí toho, kdo jej učinil, o přijatých opatřeních, pokud o toto vyrozumění osoba požádá
- § 97 zákona o PČR:
- Každý může upozornit na nedostatky v činnosti policie, nebo že se policista nebo zaměstnanec policie dopustil jednání, které naplňuje znaky trestného činu, správního deliktu nebo kázeňského přestupku.
 - policista nebo útvar policie musí upozornění přijmout
 - policie do 30 dnů ode dne přijetí upozornění vyrozumí toho, kdo jej učinil, o přijatých opatřeních, pokud o toto vyrozumění osoba požádá

OBČANSKÁ KONTROLA – PETICE

- Zákon Federálního shromáždění ČSSR č. 85/1990 Sb., o právu petičním
- právo obracet se na státní orgány se žádostmi, návrhy a stížnostmi ve věcech veřejného nebo jiného společného zájmu
- petice musí být písemná a musí být pod ní uvedeno jméno, příjmení a bydliště toho, kdo ji podává
- státní orgán je povinen ji přijmout
 - je povinen její obsah posoudit a do 30 dnů písemně odpovědět tomu, kdo ji podal
 - v odpovědi uvede stanovisko k obsahu petice a způsob jejího vyřízení
- státní orgány upraví způsob přijímání, projednávání a vyřizování peticím jim adresovaných ve svých jednacích řádech nebo obdobných předpisech

OBČANSKÁ KONTROLA – PRÁVO NA INFORMACE

- Zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů
- povinnými subjekty, které mají podle tohoto zákona povinnost poskytovat informace vztahující se k jejich působnosti, jsou státní orgány, územní samosprávné celky a jejich orgány a veřejné instituce
- každý povinný subjekt musí zveřejnit důvod a způsob založení, včetně podmínek a principů, za kterých provozuje svoji činnost, popis své organizační struktury, místo a způsob, jak získat příslušné informace, kde lze podat žádost či stížnost apod.
- povinnost poskytovat informace se netýká dotazů na názory, budoucí rozhodnutí a vytváření nových informací
- povinné subjekty neposkytnou informace o probíhajícím trestním řízení, rozhodovací činnosti soudů s výjimkou rozsudků, plnění úkolů zpravodajských služeb apod.
- lze se domáhat soudního přezkumu

NEVLÁDNÍ NEZISKOVÉ ORGANIZACE

- Nejsou součástí exekutivy, zpravidla však čerpají dotace na podporu činnosti
 - např. Transparency International
 - Amnesty International
 - Human Rights Watch
 - Otevřená společnost o. p. s.
 - Rekonstrukce státu
 - Frank Bold apod.
- některé NGO jsou součástí nadnárodních organizací a struktur
- spolupracují s novináři, politiky, byznysmeny apod.
- často mají neprůhledné financování
- občas jsou přes ně vyřizovány osobní účty a zájmy lobby
- při soustředěných útocích mohou zneschopnit činnost bezpečnostního sboru

KRITICKÉ FAKTORY

- Nástrojů vnější kontroly je dostatek – lze je někdy zneužívat
- Ve volebním období 2014-2017 byla zřízena další úroveň kontroly zpravodajských služeb
 - lze se dohadovat v čím politickém zájmu
 - v tomto volebním období však nebyla zprovozněna
- Při neplnění některých infomačních povinností nehrozí povinným subjektům žádná sankce
- Zkoušky spolehlivosti se minimálně do roku 2021 nebudou rozšiřovat

ZDROJE

- Zákony a podzákonné normy
- webové stránky institucí
- <https://apps.odok.cz/djv-agenda?date=2021-07-26>

ZKUŠEBNÍ OKRUHY

Nástroje vnější kontroly bezpečnostních sborů

- Kontrolní řád, kontrola NBÚ, ÚOOÚ
- Kontrola PČR
- Kontrola GIBS
- Zkouška spolehlivosti
- Zákon o svobodném přístupu k informacím